

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Martini Bonacinæ Vtrivsque Signatvræ Referendarii
Compendium Omnium Operum de Theologia Morali,
omnibusque conscientiæ nodis**

Bonacina, Martino

Coloniæ Agrippinæ

Vbi, cujus expensis, & quo tempore & ordine facienda sit Restitutio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41152

quam restituere Cajo, cum is nullum reportet damnum, nec
que domino, quia res aliena apud me non extat, nec in ali-
quo factus sem locupletior, *ibid punct 2 n. 10.*

85. Qui restituit creditori sui creditoris, quod debet suo
creditori; videtur satisfacere, & non teneri ad novam resti-
tutionem, modo debitum sui creditoris sit liquidum, nec
ipsius creditor inde damnum patiatur. *ibid, punct. 3. n. 1.*

86. Sciens aliquid ab alio injuste possideri, non potest
auctoritate propria, aut per vim illud accipere, ut restituat
vero domino: sicut enim illud non est licitum vero domino
præterquam in flagranti delicto, ita multo minus poterit al-
ter qui non est proprius dominus, hoc licite præstare. *ib. n. 3.*

*Vbi, cujus expensis, & quo tempore & ordine facienda
sit restitutio.*

87. Quando restitutionis obligatio nascitur solum ex re
bona fide accepta, restitutio facienda est in loco ubi res ha-
betur tunc temporis quo cognoscitur esse aliena, nec est in-
jungendum onus possessori bonæ fidei, ut illam mitrat do-
mino suis expensis: quare si ego emi equum hic Parisiis, &
postea comperio esse cujusdam Bergomensis, satisfacio re-
stituendo equum hic Parisiis, ubi equum habeo: si vero do-
minus est absens, re interim tuto loco conservata, admo-
nendus est ut significet quid fieri velit de re sua, vel res ad
ipsum mittenda erit ipsius expensis, prout magis expedire
visum fuerit. Quando vero restitutionis obligatio nascitur
ex injusta acceptione, facienda est restitutio expensis debi-
toris in loco, ubi dominus rem suam possessurus erat, si res
illi ablata non fuisset; quia ratio dicitur & suadet, ut onus im-
ponatur debitori qui rem alienam injuste abstulit; non tene-
bitur tamen suis expensis restitutionem facere, quando ma-
jores expensæ faciendæ essent, quam res ipsa valeat, alioquin
loco æqualitatis quæ servari debet, magna esset inæquali-
tas. *ibid q. 5. punct. unic. n. 1 & seq.*

88. Quando restitutionis obligatio consurgit ex con-
tractu, vel quasi contractu celebrato in aliquo loco certo,
restitutio facienda est in eodem loco, in quo res accepta
fuit, nisi aliud in contractu fuerit expressum; aliquando ta-
men tacite censetur designatus locus is, seu domicilium, in
quo creditor habitat. Sed quæres, cujus expensis facienda sit
hæc

hæc restitutio? Respond. quando res accepta fuit in utilitatem debitoris, restitutio facienda est expensis debitoris: quando vero in utilitatem creditoris, res illi restituenda est suis expensis; nam ipsius negotium agitur; propterea depositum, commodatum & mutuum restituendum est in loco ubi acceptum fuit, expensis depositoris, commodatarii & mutuatarii, quandoquidem id in ipsorum commodum vergat. *ibid. n. 9. & seq.*

89. Quæres, an debitor qui non tenetur propriis expensis rem debitam restituere, teneatur eam suis expensis restituere, quando timet eas sibi non esse resarciendas à creditore? Respond. non teneri, non enim tenetur jacturam expensarum pati. *ibid. n. 8.*

90. Quicumque obstrictus est onere restituendi ratione rei acceptæ, vel injustæ acceptionis, aut detentionis, tenetur restituere statim moraliter ac commode potest, nisi dilationem obtineat à creditore, aut nisi creditor sit irrationabiliter invitus. Unde qui dum in lecto decumbit, vel existit ad mensam, recordatur se teneri ad restitutionem, non tenetur statim à mensa recedere, vel surgere è lecto, ut restitutionem faciat. *ibid. q. 6. punct. unic. n. 1 & 2.*

91. Ille tamen qui non restituit, cum possit restituere, tenetur ad restitutionem damni ex dilatione secuti, manetque in statu peccati mortalis quamdiu non restituit, nisi forte à mortali excusetur ratione parvitatæ materiæ, aut brevitatæ temporis: quod si longo tempore differat cum commode possit restituere, tot peccata committit, quot sunt actus intentionis & voluntatis non restituendi. Neque Confessarius absolvere potest pœnitentem non habentem firmum propositum restituendi quamprimum poterit, data opportunitate. Idem dicendum quando non vult restituere nisi per partes, cum possit totum restituere; aut quando sapius Confessario promisit restituere, sed nondum restituit de facto, cum posset commode restituere, nec obtinuit dilationem à creditore. *ibid. n. 5. 6. 7. 9. 14. & seq.*

92. Inter cooperantes ad damnum ille principaliter tenetur ad restitutionem, qui præcepit damnum, modo in illud influxerit & habuerit auctoritatem supra illum cui delictum præcepit, qualis est judex respectu sibi subditi, dominus respectu servi, &c. Post causam vero præcipientem principaliter tenetur exequens qui per se ipsum physice cooperatus

est ad delictum patrandum: post causam exequentem principaliter tenetur consulens & mandans: post consulentem & mandantem, tenetur principaliter receptor: post receptatorem, principaliter tenetur non impediens & non manifestans, qui tenebatur ex officio impedire vel manifestare, vel clamare. Advertetamen ante hos omnes prædictos eum principaliter & primo loco teneri ad restitutionem, qui rem alienam habet apud se extantem formaliter, vel in æquivalenti. *ibid. q. 8 punct. 1. num. 4. 5. 9. & 10.*

93. Causa minus principali restituente, causa principalis non tenetur quidquam restituere parti læsæ, (cum ei integre satisfactum sit à causa minus principali) verum tenetur servare indemnem causam minus principalem refarciendo quod ab ipsa fuit solutum parti læsæ. *ibid. n. 12.*

94. Similiter quando plures æqualiter tenentur restituere, sed unus integre restituit, ceteri tenentur ad restitutionem illi qui solvit; propterea una ex concausis minus principalibus restituente in defectum principalis, ceteri tenentur suam portionem illi refundere, seu refarcire ad ratam suæ cooperationis. *ibid. num. 14. & 15.*

95. Quando tres æqualiter tenentur ad restitutionem trecentorum aureorum, & unus integrè solvit, aliis duobus nolentibus restituere, sed postea alter duorum proponit restituere, satisfacitne restituendo centum illi qui integrè solvit? Non satisfacit, sed debet adhuc quinquaginta. *ibid. n. 16.*

96. Quando vero plures damnum intulerunt, & dominus condonavit causæ principali obligationem, ceteri qui fuerunt causæ minus principales liberi sunt ab onere restitutionis, secus si condonavit uni tantum ex minus principalibus. Quod si omnes æqualiter teneantur ad restitutionem, & pars læsa remittit uni obligationem, ceteri tenentur in solidum ad restituendum residuum, detracta parte quæ restituenda fuisset ab eo cui facta fuit remissio. *ibid. n. 17. & 18.*

97. Debitor qui non potest omnibus satisfacere, tenetur præferre eum, qui sibi credito vendit rem quæ adhuc extat apud ipsum debitorem, quia videtur contra rectam rationem, ut res adhuc extans apud emptorem nondum soluto pretio, tradatur potius extraneo, quam illi qui eam vendidit. Item habens multa debita, quorum aliqua sunt certa, & aliqua incerta, debet prius persolvere certa, quam incerta, si non est omnibus solvendo: ita enim dicitur ratio naturalis.

Item

item habens multa debita, quorum aliqua contracta sunt ex delicto, & aliqua ex contractu licito, & non tenetur prius persolvere contracta ex delicto quam ex contractu. *ibidem* *cap. 2. num. 8. & seq.*

98. Habens debita ex contractu oneroso, & aliqua ex contractu gratuito, tenetur prius persolvere debita ex contractu oneroso, ut si quis debeat Titio centum nummos ex contractu emptionis, & Cajo debeat centum ex promissione gratuita, tenetur in solutione facienda præferre Titium Cajo. Similiter in persolvendis debitis, prius facienda est solutio creditoribus realibus habentibus hypothecam, vel pignus, quam creditoribus personalibus hypothecam vel pignus non habentibus, qui communiter appellantur *creditoribus chirographariis*. Quando vero eadem res fuit pluribus hypothecata, sed non sufficit ad satisfaciendum omnibus, prius restitutio facienda est illi, cui prius fuit hypothecata, quia qui prior est tempore, potior est jure. Similiter quando res aliqua diversis temporibus vendita fuit multis in solidum, præferendus est primus emptor, si res nulli tradita fuit. Quod vero attinet ad creditores personales, dicendum illos habere æquale jus, consequenter nullum præferri debere, nisi forte unus petat ante alium, aut sit in extrema necessitate, nam tunc debitor tenetur prius petenti solvere. Non peccat autem creditor curando ut sibi fiat solutio ante alios, utitur enim jure suo, & nihil accipit alienum: secus dicendum de debitore, qui propria sponte tradit solutionem uni creditori, ut illi rem gratam faciat, peccat enim, cum sciat se impotentem reddi ad satisfaciendum omnibus creditoribus. *ibid. num. 12. & seq.*

99. Quando bona hereditatis non sufficiunt ad satisfaciendum omnibus creditoribus, possunt prius deduci expensæ necessariæ ad funus debitoris sepeliendi; quia expensæ funeris præcedunt omne debitum. *ibid. num. 25.*

100. Qui aliquid bona fide contractu oneroso accepit à debitore, nesciens alienationem esse in fraudem creditorum, non tenetur ad restitutionem, postquam cognovit alienationem factam esse in fraudem creditorum à debitore. Qui vero aliquid accepit à debitore titulo gratitudinis, ignorans acceptionem esse in fraudem creditorum, tenetur restituere id in quo factus est ditior, modo repetatur à creditoribus.

ditoribus intra annum à die scientiæ *ibid. num. 27.*

100. Petes, utrum debitor qui non est creditoribus solvendo, peccat contra iustitiam, & teneatur ad restitutionem damni quod passi sunt creditores, eo quod debitor repudiaverit legatum vel hereditatem, qua non repudiata satisfecisset creditoribus? Resp. in foro conscientiæ peccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem damni, quia censetur respicere media ad satisfaciendum. *ibid. num. 36.*

Causa propter quas differri vel omitti possit restitutio.

102. Damnum ipsius creditoris vel tertiæ personæ est causa sufficiens ad differendam restitutionem. Propterea quando restitutio creditur futura graviter perniciosa ipsi creditori, vel quando creditur allatura nocumentum alteri, differri potest in tempus congruum & magis opportunum. Hinc sequitur, me posse, imò etiam teneri denegare alteri gladium apud me depositum, petenti ad se vel alterum occidendum; & eum posse restitutionem differre qui commutato accepit equum, quem novit statim à furibus surripendum. *ibid. q. ult. punct. 1. n. 1. 2. & 3.*

103. Potestne, vel teneturne debitor restituere rem, quæ scit suum creditorem abusurum? Resp. quando creditor abusurus est tantummodo in suum detrimentum, ex. gr. in ludos, ebrietates, meretrices, &c. debitorem posse, & teneri restituere præmissa correctione ne abutatur; secus si creditor abusurus sit in detrimentum & injuriam tertiæ. *ibid. nu. 4.*

104. Præterea causa sufficiens ad differendam restitutionem, est incommodum & damnum quod debitor longe minus patitur statim restituendo, quam patiatur creditor ex dilatione restitutionis. hoc tamen intellige de damno distincto à re ipsa restituenda. *ibid. num. 11.*

105. Hinc patet à fortiori debitorem posse restitutionem differre ob vitandum magnum & probabile periculum salutis animæ suæ & suorum: neque tenetur debitor restituere bona inferioris ordinis cum notabili jactura bonorum superioris ordinis; idcirco femina quæ suscipit filium ex adulterio, non tenetur manifestare suum adulterium ad impediendum damnum filiorum legitimorum, si ex ea manifestatione periculum incurrat vitæ vel famæ, quæ enumerantur inter bona superioris ordinis. Debet tamen fieri restitutio